

1.2 Matrike

Primeri: $\begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 2 \end{bmatrix} \in \mathbb{R}^{3 \times 1}$, $B = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 4 & \pi \\ 0 & 2 & 0 & 0 \\ 2 & 3 & -1 & 6 \end{bmatrix} \in \mathbb{R}^{3 \times 4}$

Annotations:
 - Element $a_{13} = 4$ (pointing to the circled 4)
 - vrstica matrice B (pointing to the second row)
 - stolpec matrice B (pointing to the second column)
 - število vrstic (pointing to the number 3)
 - število stolpcev (pointing to the number 4)

Definicija: Matrka velikosti $m \times n$ je pravokotna tabela števil z m vrsticami in n stolpci

$$A = \begin{matrix} & \begin{matrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & a_{m3} & \dots & a_{mn} \end{matrix} \end{matrix} = [a_{ij}]_{\substack{i=1, \dots, m \\ j=1, \dots, n}}$$

$\mathbb{R}^{m \times n}$ ... množica vseh matrik z m vrsticami in z n stolpci

$O = \begin{bmatrix} 0 & \dots & 0 \\ \vdots & & \vdots \\ 0 & \dots & 0 \end{bmatrix} \in \mathbb{R}^{m \times n}$ matrico samih ničel imenujemo ničelna matrica.

$A \in \mathbb{R}^{m \times 1}$ je stolpec, $B \in \mathbb{R}^{1 \times n}$ je vrstica.

Def: Matniki $A = [a_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$ in $B = [b_{ij}] \in \mathbb{R}^{p \times q}$ sta enaki, če
 a) $m=p$ in $n=q$ (sta enako veliki)
 b) $a_{ij} = b_{ij}$ za vsak $i=1, \dots, m, j=1, \dots, n$ (se ujemata v istoležnjih elementih.)

1.2.1. Operacije z matrikami

A Množenje matrice s skalarjem

$$3 \cdot \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 3 & 6 & 9 \\ 12 & 15 & 18 \end{bmatrix}$$

Def: Za $A = [a_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$ in $d \in \mathbb{R}$ je $dA = [da_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$.

$$\left(\begin{matrix} +j. \\ d \cdot \begin{bmatrix} a_{11} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} da_{11} & \dots & da_{1n} \\ \vdots & & \vdots \\ da_{m1} & \dots & da_{mn} \end{bmatrix} \end{matrix} \right)$$

[B] Vsota matrik

$$\begin{bmatrix} 1 & 3 & 5 \\ 2 & 4 & 6 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 7 & 8 \\ 0 & 9 & 10 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1+1 & 3+7 & 5+8 \\ 2+0 & 4+9 & 6+10 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 2 & 10 & 13 \\ 2 & 13 & 16 \end{bmatrix}$$

1. vrstica
2. stolpec
enako veliki!

Def: Za matriki $A = [a_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$ in $B = [b_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$ definiramo vsoto kot

$$A+B = [a_{ij} + b_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$$

[A+B] Linearna kombinacija matrik

Za $A_1, \dots, A_k \in \mathbb{R}^{m \times n}$ in $d_1, \dots, d_k \in \mathbb{R}$ je $d_1 A_1 + d_2 A_2 + \dots + d_k A_k$ linearna kombinacija matrik $A_1, \dots, A_k$.

Primer:

Ali lahko zapišemo matriko $\begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ -3 & -2 & 1 \end{bmatrix}$ kot linearno kombinacijo matrik $\begin{bmatrix} 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$, $\begin{bmatrix} 1 & 1 & -1 \\ -1 & -2 & 1 \end{bmatrix}$ in $\begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ -1 & -2 & 1 \end{bmatrix}$? (Rešitev.)

$\underbrace{\hspace{1cm}}_A$ $\underbrace{\hspace{1cm}}_B$ $\underbrace{\hspace{1cm}}_C$

Ali obstajajo α, β, γ , da je $M = \alpha A + \beta B + \gamma C$?

$$\begin{aligned} \begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ -3 & -2 & 1 \end{bmatrix} &= \alpha \begin{bmatrix} 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 \end{bmatrix} + \beta \begin{bmatrix} 1 & 1 & -1 \\ -1 & -2 & 1 \end{bmatrix} + \gamma \begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ -1 & -2 & 1 \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} \alpha & \alpha & \alpha \\ \alpha & 0 & 0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \beta & \beta & -\beta \\ -\beta & -2\beta & \beta \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \gamma & 2\gamma & 0 \\ -\gamma & -2\gamma & \gamma \end{bmatrix} = \\ &= \begin{bmatrix} \beta + \gamma & \alpha + \beta + 2\gamma & \alpha - \beta \\ \alpha - \beta - \gamma & -2\beta - 2\gamma & \beta + \gamma \end{bmatrix} \end{aligned}$$

2×3 2×3

← 1 matrična enačba

(po komponentah:)

$$\begin{cases} \beta + \gamma = 1 \\ \alpha + \beta + 2\gamma = 2 \\ \alpha - \beta = 0 \\ \alpha - \beta - \gamma = -3 \\ 2\beta - 2\gamma = -2 \\ \beta + \gamma = 1 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \beta = \alpha \\ \alpha - \alpha - \gamma = -3 \Rightarrow \gamma = 3 \\ \beta + 3 = 1 \Rightarrow \beta = -2 \\ \alpha = \beta = -2 \end{cases}$$

$\alpha = \beta = -2$ in $\gamma = 3$

$\alpha = -2, \beta = -2, \gamma = 3 \Rightarrow (-2) + (-2) + 2 \cdot 3 = 2 \checkmark$

← linearne enačbe s 3 neznankami

$\alpha = \beta = -2$ in $\gamma = 3$ so rešitev sistema lin. enačb in zato

$$M = (-2) \cdot A + (-2) \cdot B + 3C$$

$\Rightarrow M$ je lin. kombinacija A, B in C .

Lastnosti seštevjanja in množenja s skalajem:

1) $A+B = B+A$ (komutativnost seštevjanja)

$$[A+B]_{ij} = \overset{\leftarrow \mathbb{R}}{A_{ij}} + \overset{\leftarrow \mathbb{R}}{B_{ij}} = B_{ij} + A_{ij} = [B+A]_{ij}$$

$(A+B)+C = A+(B+C)$ (asociativnost seštevjanja)

2) $A+O = A = O+A$ (ničelna matrika je nevtralni element za +)

$$[A+O]_{ij} = A_{ij} + 0 = A_{ij}$$

3) $A + (-1)A = O$

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} -1 & -2 \\ -3 & -4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$-A = (-1)A$ (nasprotni element matrike A za +)

4) $\beta(\alpha A) = (\beta\alpha)A$

5) $1 \cdot A = A$
 $0 \cdot A = O$

6) $\alpha(A+B) = \alpha A + \alpha B$

$$[\alpha(A+B)]_{ij} = \overset{\leftarrow \mathbb{R}}{\alpha}(\overset{\leftarrow \mathbb{R}}{A_{ij}} + \overset{\leftarrow \mathbb{R}}{B_{ij}}) = \alpha A_{ij} + \alpha B_{ij} = [\alpha A + \alpha B]_{ij}$$

$(\alpha + \beta)A = \alpha A + \beta A$ (distributivnost x 2)

$\downarrow$ + realni števili
 $\uparrow$ + matrik

transponiranje matrik

$$\begin{matrix} & & 3 & & \\ & & \boxed{1 \ 2 \ 3} & & \\ 2 & & \boxed{4 \ 5 \ 6} & & \\ & & & & \end{matrix}^T = \begin{matrix} & 2 & & & \\ \begin{matrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{matrix} & & \begin{matrix} 4 \\ 5 \\ 6 \end{matrix} & & \end{matrix}$$

$$\begin{matrix} & & 2 & & \\ & & \boxed{1 \ 2} & & \\ & & \boxed{3 \ 4} & & \\ & & & & \end{matrix}^T = \begin{matrix} & 2 & & & \\ \begin{matrix} 1 \\ 2 \end{matrix} & & \begin{matrix} 3 \\ 4 \end{matrix} & & \end{matrix}$$

$$\begin{matrix} & & 1 & & \\ & & \boxed{1} & & \\ & & \boxed{2} & & \\ & & & & \end{matrix}^T = \begin{matrix} & 1 & & & \\ \begin{matrix} 1 \\ 2 \end{matrix} & & & & \end{matrix}$$

Za $A = [a_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$ je njena transponiranka enaka
 $A^T = [a_{ji}] \in \mathbb{R}^{n \times m}$ (transponirana matrika)

C Množenje matrik

(posplošuje skal. produkt vektorjev)

vektorje: $\vec{a} = \begin{bmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{bmatrix}, \vec{b} = \begin{bmatrix} 4 \\ 5 \\ 6 \end{bmatrix}$

skalarni produkt
 $\vec{a} \cdot \vec{b} = 1 \cdot 4 + 2 \cdot 5 + 3 \cdot 6$

matrični produkt
 $\vec{a} \cdot \vec{b} = \vec{a}^T \vec{b}$

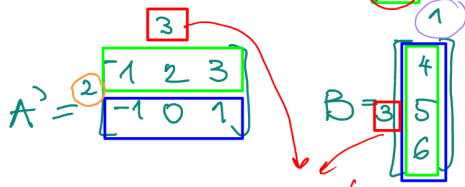
matriki: $A = \begin{bmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 4 \\ 5 \\ 6 \end{bmatrix}$

skal. produkt

množenje matrik

$A^T = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \end{bmatrix}$ $B = \begin{bmatrix} 4 \\ 5 \\ 6 \end{bmatrix}$

$A^T \cdot B = 1 \cdot 4 + 2 \cdot 5 + 3 \cdot 6 = 32 \in \mathbb{R}$

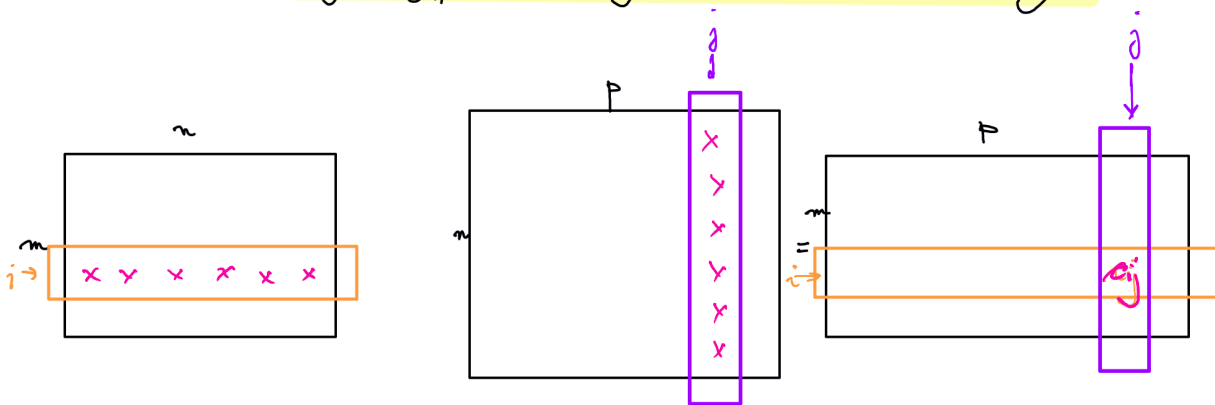
sk. produkt
 $A^T \cdot B = \begin{bmatrix} 1 \cdot 4 + 2 \cdot 5 + 3 \cdot 6 \\ -1 \cdot 4 + 0 \cdot 5 + 1 \cdot 6 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 32 \\ 2 \end{bmatrix}$

enako!

šif. vrstic druge matrike je enako šif. vrstic prve matrike!

Def: Za matriki $A = [a_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times n}$ in $B = [b_{ij}] \in \mathbb{R}^{n \times p}$ je njihov produkt $A \cdot B = AB = C = [c_{ij}] \in \mathbb{R}^{m \times p}$ definirana kot

$c_{ij} = \sum_{k=1}^n a_{ik} \cdot b_{kj} = a_{i1}b_{1j} + \dots + a_{in}b_{nj}$

$c_{ij} = a_{i1} \cdot b_{1j} + a_{i2} \cdot b_{2j} + \dots + a_{in} \cdot b_{nj}$

Primer:

* Primer: Naj bosta $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 3 & -2 & 1 \end{bmatrix}$ in $B = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ -3 & 1 \end{bmatrix}$. Izračunajte tiste izmed produktov $AB, BA, A^T B, AB^T$, ki jih lahko. (Rešitev.)

$BA = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 3 & 1 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 3 & -2 & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \cdot 1 + 0 \cdot 3 & 1 \cdot 2 + 0 \cdot (-2) & 1 \cdot 0 + 0 \cdot 1 \\ 3 \cdot 1 + 1 \cdot 3 & 3 \cdot 2 + 1 \cdot (-2) & 3 \cdot 0 + 1 \cdot 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 6 & 4 & 1 \end{bmatrix}$

$A^T B = \begin{bmatrix} 1 & 3 \\ 2 & -2 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ -3 & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \cdot 1 + 3 \cdot (-3) & 3 \\ 2 \cdot 1 + (-2) \cdot (-3) & -2 \\ 0 \cdot 1 + 1 \cdot (-3) & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -8 & 3 \\ 8 & -2 \\ -3 & 1 \end{bmatrix}$

Ali obstaja tak $\begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix}$, da je $\begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 8 \\ -1 \\ ? \end{bmatrix}$ *vektor neznank*

matrica sistema $\begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 \\ 3 & -2 & 1 \end{bmatrix}$ *matrica enačb* $\begin{bmatrix} x \\ y \\ z \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 8 \\ -1 \\ ? \end{bmatrix}$ *desna stran sistema*

$\Leftrightarrow \begin{bmatrix} x+2y \\ 3x-2y+z \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 8 \\ -1 \\ ? \end{bmatrix}$

$\Leftrightarrow \begin{cases} x+2y = 8 \\ 3x-2y+z = -1 \end{cases}$ *sistem dveh linearnih enačb s tremi neznankami*

koeficienti v sistemu

2. REŠEVANJE SISTEMA LINEARNIH ENAČB

Def: Sistem m linearnih enačb z n neznankami $x_1, \dots, x_n$ je

$$\left. \begin{array}{l} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n = b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n = b_2 \\ \vdots \\ a_{m1}x_1 + a_{m2}x_2 + \dots + a_{mn}x_n = b_m \end{array} \right\} \begin{array}{l} n \text{ neznank} \\ m \text{ enačb} \end{array} \quad \left(\text{ali krajše} \right. \\ \left. \underline{A\vec{x} = \vec{b}} \right)$$

Sistemu priredimo

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix} \quad \begin{array}{l} \downarrow x_1 \quad \downarrow x_2 \quad \dots \quad \downarrow x_n \\ \text{matrica sistema} \end{array}$$

$$\vec{b} = \begin{bmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \vdots \\ b_m \end{bmatrix} \quad \text{desna stran sistema}$$

$$\vec{x} = \begin{bmatrix} x_1 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix} \quad \text{vektor neznank}$$

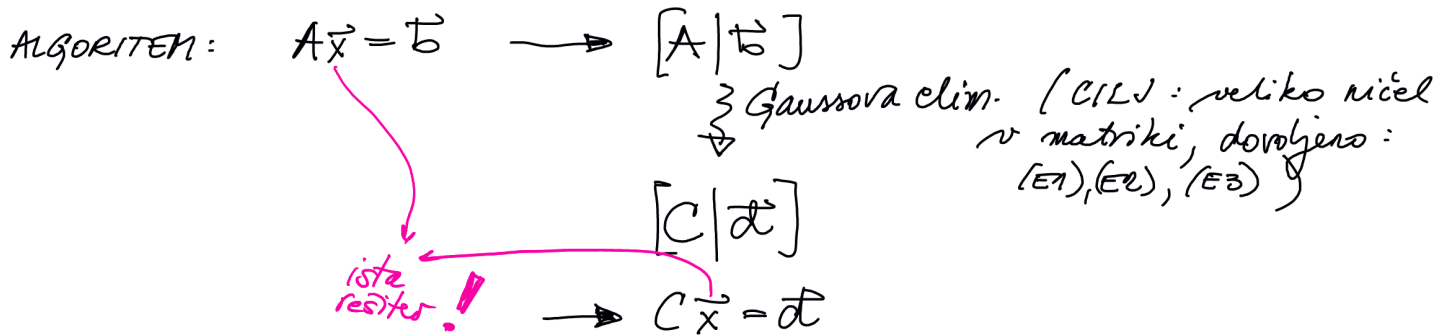
$$[A \mid \vec{b}] \quad m \times (n+1) \quad \text{razširjena matrica sistema}$$

Rešitve sistema $A\vec{x} = \vec{b}$ se ne spremenijo, če

- (1) zamenjamo dve enačbi
- (2) enačbo pomnožimo z nen ničelnim številom
- (3) enačbi prištejemo večkratnik druge enačbe

Če katero izmed nast. operacij izvedemo na razširjeni matriki sistema $[A|b]$, se resitev $\vec{x}$ sistema $A\vec{x}=b$ NE spreminijo:

- (E1) menjava dveh vrstic matrike
  - (E2) vrstico pomnožimo z nenulnim številom
  - (E3) vrstici prištejemo večkratnik druge vrstice
- Gaussove elementarne operacije $\rightarrow$ Gaussova eliminacija

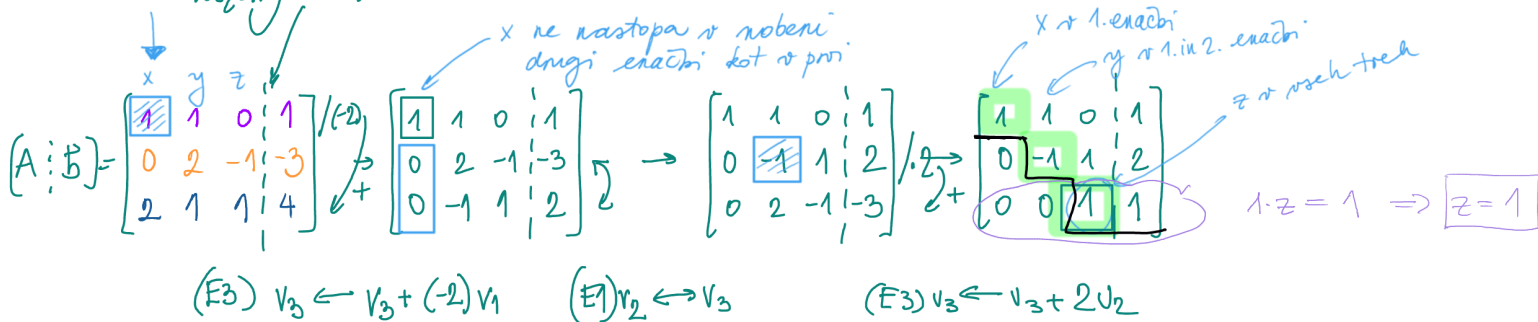

Primer 1: Rešimo sistem

$$\begin{cases} x+y=1 \\ 2y-z=-3 \\ 2x+y+z=4 \end{cases}$$

$$\text{rang}[A|b] = 3 = \text{rang}(A)$$

razširjena matrika

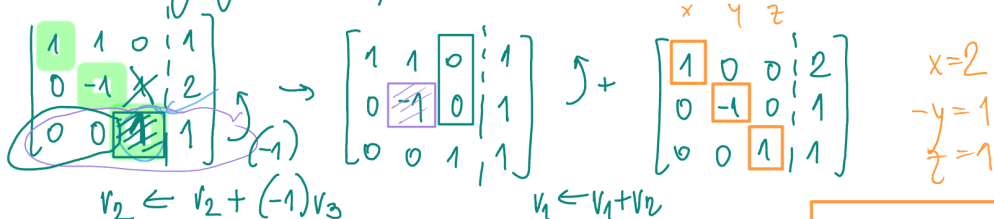

način 1: z razstavljanjem od spodaj navzgor dobimo resitev:

$$\begin{cases} x+y=1 \\ -y+z=2 \\ z=1 \end{cases} \Rightarrow z=1 \rightarrow -y+1=2 \Rightarrow y=-1 \rightarrow x-1=1 \Rightarrow x=2$$

$$x=2, y=-1, z=1$$

način 2: nadaljujemo G.E.

$$x=2, y=-1, z=1$$

Primer 2: Rešimo sistem

$$\begin{aligned} x+y &= 1 \\ 2y-2z &= -3 \\ 2x+y+z &= 4 \end{aligned}$$

$$\text{rang}(A) = 2, \text{rang}[A; \vec{b}] = 3$$

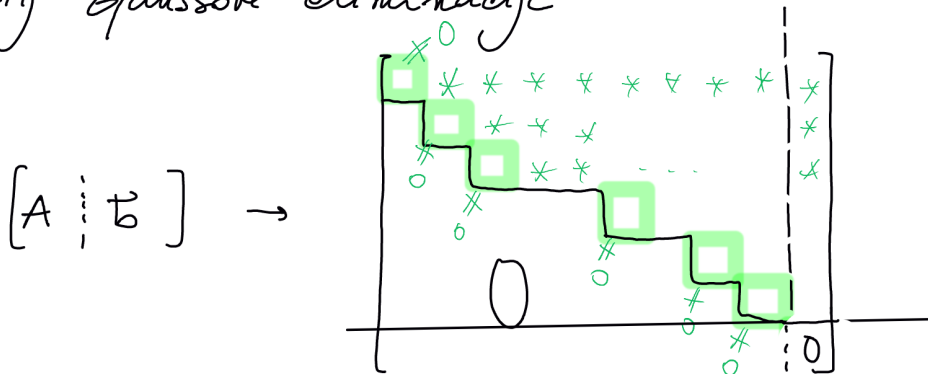
$[A; \vec{b}] = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 2 & -2 & -3 \\ 2 & 1 & 1 & 4 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 2 & -2 & -3 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 0 & 2 & -2 & -3 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$

$v_3 \leftarrow v_3 - 2v_1$ $v_2 \leftrightarrow v_3$ $v_3 \leftarrow v_3 + 2v_2$

$0x + 0y + 0z = 1$
 $0 = 1$

SISTEM NIMA REŠITEV.
 same ničle   ničelno število

Cilj Gaussove eliminacije:

... pivoti, ki jih dobimo po Gaussovi eliminaciji v vrstično stopničasti obliki

vrstično stopničasta oblika $[A; \vec{b}]$

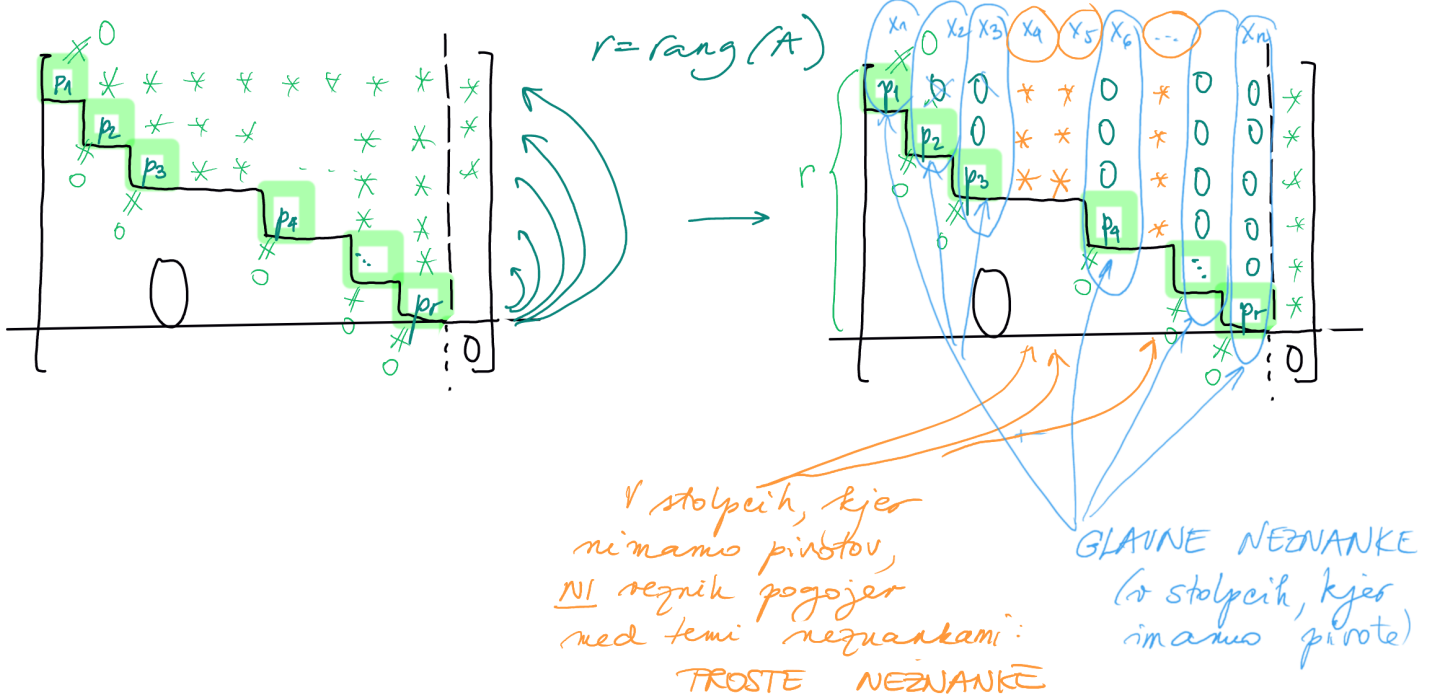
$\text{rang}[A; \vec{b}] =$
 = število pivotov v vrstično stopničasti obliki $[A; \vec{b}]$
 = število neničelnih vrstic v vrstično stopničasti obliki $[A; \vec{b}]$

Če $\text{rang } A < \text{rang}[A; \vec{b}]$, potem $A\vec{x} = \vec{b}$ NIMA rešitev.

$\text{rang } A = \text{rang}[A; \vec{b}]$, potem $A\vec{x} = \vec{b}$ ima rešitev:

- z vstavljanjem od spodaj navzgor poiščemo rešitev.
- nadaljnje in s pivoti in (E1)-(E3) postavimo elemente nad pivoti na 0.
 → REDUCIRANA vrstična stopničasta oblika

$$\# \text{ prostih reznank} = n - \text{rang}(A) = n - r$$

↓
 toliko parametrov se nam bo pojavilo v končni rešitvi.

Primer 3: Rešimo sistem

$$\begin{aligned} x + y &= 1 \\ 2y - z &= -4 \\ 2x + y + z &= 4 \end{aligned}$$

$$[A|B] = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 2 & -2 & -4 \\ 2 & 1 & 1 & 4 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 2 & -2 & -4 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 0 & 2 & -2 & -4 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & -1 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$$v_3 \leftarrow v_3 - 2v_2$$

$$v_2 \leftrightarrow v_3$$

$$v_3 \leftarrow v_3 + 2v_2$$

$$\text{rang } A = 2 = \text{rang}[A|B]$$

$$\rightarrow \begin{bmatrix} 1 & 0 & 1 & 3 \\ 0 & 1 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

$v_1 \leftarrow v_1 + v_2$

$$\begin{aligned} x + z &= 3 \\ -y + z &= 2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} x &= 3 - z \\ y &= z - 2 \end{aligned}, z \in \mathbb{R}$$

Sistem enačb $A\vec{x} = \vec{b}$ je homogen, če $\vec{b} = \vec{0}$. Homogen sistem je vedno rešljiv.

razš. mtr. sistema

$$[A|\vec{0}] \xrightarrow{\text{G.e.}} [C|\vec{0}]$$

$$A\vec{x} = \vec{0}$$

$\vec{x} = \vec{0}$ je rešitev takega homogenega sistema

trivialna rešitev.